

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2008:34 av Dag Larsson m fl (S) om rätt till personlig coach för unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder

Föredragande landstingsråd: Birgitta Rydberg

Ärendet

Motionärerna föreslår att unga psykiskt sjuka/funktionshindrade i länet ska få rätt till personlig coach.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Samordning av behandlings- och rehabiliteringsinsatser för unga personer med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning är ett angeläget och viktigt. En bättre samordning kan öka effektiviteten av behandlings- och rehabiliteringsinsatserna.

Det finns idag olika funktioner i samhället som helt eller delvis svarar för samordningen av behandling och rehabilitering av psykiskt sjuka. *Personliga ombud* är anställda av kommunen eller av en frivilligorganisation (genom statsbidrag) och ska bistå personer med allvarliga psykiska funktionshinder. *Case managers* finns inom den psykiatriska vården för att ge stöd. Socialstyrelsen har föreslagit att vårdgivaren ska kunna utse en befattningshavare som ska vara *behandlingsansvarig*. Den behandlingsansvarige behöver inte vara läkare utan det kan vara en sjuksköterska, kurator eller skötare. Syftet är att åstadkomma kontinuitet för patienten och en samordning av insatserna.

Bilagor

1	Motion 2008:34	
2	Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande	2009-11-03
3	Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande	2009-09-15
4	Stockholms läns sjukvårdsområdes förvaltnings tjänsteutlåtande	2009-04-08

LS 0810-0902

En annan form av samordning av insatser är den som förekommer vid Mottagningen för Unga i Södertälje. Genom att tillämpa delvis gemensamma processer och rutiner samarbetar kommunen, vuxenpsykiatri och BUP om insatserna för unga i åldern 16 – 25 år med psykisk sjukdom / funktionsnedsättning.

Personer med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning har svårt att få tillgång till de hjälpinsatser de behöver för att komma ut i arbetslivet och därmed förbättra livskvaliteten. De har också svårt att söka och få den hjälp de har laglig rätt till.

Motionären föreslår att landstinget ska ta ansvar för och utveckla en coachfunktion för unga psykiskt sjuka / funktionshindrade i Stockholms län. Enligt förslaget ska varje ung person upp till 30 år med psykisk sjukdom / funktionshinder få rätt till en personlig coach / handledare. Denne ska samordna resurser och ta fram en individuell anpassad handlingsplan för att öka möjligheterna till delaktighet i arbetslivet.

Att förbättra livssituationen för unga människor med psykisk sjukdom / funktionsnedsättning är ett gemensamt ansvar för kommuner och landsting. De åtgärder som motionären föreslår skiljer sig starkt från det som samhället för närvarande erbjuder. Därför bör frågan om hur stödet för denna grupp kan utvecklas i största allmänhet och hur en coachfunktion kan ha sin roll i detta utredas vidare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har getts i uppdrag i budgeten för år 2010 att ta kontakt med och initiera denna utredning tillsammans med Kommunförbundet i Stockholms län (KSL). Utredningen bör ges i uppdrag att klargöra hur samarbetet kan utvecklas och hur de olika aktörerna kan förbättra samordningen av insatserna för de unga psykiskt sjuka / funktionsnedsatta. I utredningen ska berörda patientorganisationer, vårdgivare och myndigheter ingå.

LS 0810-0902

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 16 december 2009.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 19 januari 2010.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till S- och V-ledamöternas förslag, dels till MP-ledamotens förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

S- och V-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag att bifalla motionen.

MP-ledamoten reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslås föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* med bifall till motionens intentioner ge hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att kontakta Kommunförbundet i Stockholms län och initiera en utredning om hur samverkan kring införande av personlig coach för unga med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning skulle kunna ske.

Det är angeläget att pröva nya former för samhällets stödinsatser till gruppen unga med psykisk sjukdom/funktionsnedsättning. Införande av en ny funktion enligt motionärens förslag är intressant och förtjänar att utredas vidare. Utredningen behöver göras tillsammans med kommunerna för att få en samlad bild av hur samhällets stöd skulle kunna förbättras med det helhetsperspektiv som motionärerna eftersträvar.”

Ärendet och dess beredning

Dag Larsson m.fl. (s) har i en motion (bilaga), väckt den 7 oktober 2008, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* landstinget ska ta ansvar för att utveckla och etablera coachfunktion för unga psykiskt sjuka/funktionshindrade i länet.

Yttranden har inhämtats från landstingsdirektören, hälso- och sjukvårdsnämnden, patientnämnden och Stockholms läns sjukvårdsområde.

LS 0810-0902

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 3 november 2009 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* avslå motionen.

Motionären lyfter fram de problem människor med psykiskt funktionshinder har i relation till arbetsmarknaden och behovet av stöd som särskilt unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder har för att kunna leva ett självständigt liv.

Samordning av insatser för den aktuella patientgruppen är mycket viktig och det finns stöd för att samordning ökar effektiviteten av insatta behandlings- och rehabiliteringsinsatser i rapporten "Det lönar sig – ekonomiska effekter av verksamheter med personligt ombud"(Socialstyrelsen 2006). Sysselsättning har i förlängningen ofta en gynnsam påverkan på psykisk sjukdom och funktionshinder. Det finns en komplexitet kring samverkan kring personer/funktioner med stödjande och samordnande uppgifter för den aktuella patientgruppen.

Landstinget saknar en samlad bild av vilka insatser som görs av samhällets olika instanser idag för unga psykiskt sjuka/funktionshindrade i länet, vilka brister i stödet som finns och vad som är på gång såväl nationellt, regionalt och lokalt hos de olika huvudmännen. Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarar för planeringen av insatser till olika patientgrupper och kan inom sina ramar prioritera en utredning om insatser kring de unga psykiskt sjuka/funktionshindrade. En sådan utredning behöver göras tillsammans med KSL (Kommunförbundet i Stockholms län), företrädare för vårdproduktionen och övriga myndigheter. Med en gemensam bild kan man också klargöra hur landstinget och övriga aktörer ska samarbeta och förbättra sina insatser kring de unga psykiskt sjuka/funktionshindrade.

Innan ställning kan tas till behovet av kompletterande stöd och ett eventuellt inrättande av en ny coachfunktion behöver därför en utredning om detta göras. I avvaktan på detta föreslås att motionen avslås.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har den 15 september 2009 avgett yttrande enligt förvaltningens förslag (bilaga).

S- och V-ledamöterna reserverade sig till förmån för sitt förslag *att* bifalla motionen.

Patientnämnden har den 31 mars 2009, enligt förvaltningens förslag, avgett följande yttrande.

LS 0810-0902

”Patientnämnden är en instans dit patienter och anhöriga kan vända sig när problem uppstått i kontakten med hälso- och sjukvården. Även om ärenden rörande synpunkter om behov av coachning för unga personer är få anser nämnden att allt stöd man kan ge till unga med psykisk sjukdom/funktionshinder som leder till att man hittar tillbaka till ett självständigt liv och som bidrar till att vårdbehovet minskar är positivt.

I ett försöksprojekt som förevarit inom Norra Stockholms psykiatri har det framkommit att personer som återhämtat sig från bipolär sjukdom och som coachar unga personer som nyligen fått diagnos kan hitta nya möjligheter och verktyg som de kan använda sig av för att må bättre.

Den uppgift som coachen enligt motionärerna skulle ha nämligen att samordna kontakter, ombesörja att åtgärder finns för rehabilitering, utbildning och arbetsträning stämmer till viss del in på de personliga ombudens uppgifter samt kuratorernas.”

Stockholms läns sjukvårdsområdes förvaltning har den 8 april 2009 avgett yttrande (bilaga).

Bilagor

Motion 2008:34

Unga människor som insjuknat i svår psykisk sjukdom måste ges möjligheter att leva ett självständigt liv och inte ett fullständigt vårdberoende. Samtidigt vet vi att människor med psykiskt funktionshinder har en svag förankring på arbetsmarknaden.

Alla behöver arbetskamrater och att känna sig behövda. Att inte ta vara på allas förmåga och vilja att delta i arbetslivet är katastrofalt för den enskilde och ett slöseri för samhället. Förmågan och viljan att bidra måste tas till vara i arbetslivet och i samhället i stort.

Vi föreslår att varje ung människa upp till 30 år med psykisk sjukdom/funktionshinder ska få rätt till en personlig coach/handledare, samordnade resurser och en individuellt anpassad handlingsplan för delaktighet i arbetslivet. Även unga människor med neuropsykiatriska funktionshinder bör omfattas.

Idag finns relativt goda strukturer och rutiner för unga fram till 18-års ålder. Sedan är det väl känt att överföringen från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri kan bli mycket svår. Många drabbas av ensamhet och en känsla av övergivenhet som kan förvärra deras tillstånd.

Coachen ska stödja den enskilde, samordna kontakter och ombesörja att åtgärder finns för rehabilitering, utbildning eller arbetsträning. På några års sikt bör en sådan modell kunna utvidgas till att omfatta alla med psykiskt funktionshinder som behöver stöd för att få arbete.

Många myndigheter och instanser behöver vara involverade. Ofta finns pengar för att stödja med rehabilitering, utbildning eller arbetsträning, men samordning och koordination saknas. Landstinget, med ansvar för psykiatri på olika nivåer, framstår som en lämplig huvudman för utvecklandet av en coachfunktion för unga med psykisk sjukdom/funktionshinder.

Med anledning av ovanstående föreslår vi landstingsfullmäktige besluta

att landstinget ska ta ansvar för att utveckla och etablera en coachfunktion för unga psykiskt sjuka/funktionshindrade i länet.

Stockholm den 2 oktober 2008

Dag Larsson

Anna Lena Östman

Kemo Cesay

Catarina Agrell

Anna Kettner

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

Förvaltningens synpunkter

Motionären lyfter fram de problem människor med psykiskt funktionshinder har i relation till arbetsmarknaden och behovet av stöd och särskilt unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder har för att kunna leva ett självständigt liv.

Samordning av insatser för den aktuella patientgruppen är mycket viktig och det finns stöd för att samordning ökar effektiviteten av insatta behandlings- och rehabiliteringsinsatser i rapporten "Det lönar sig – ekonomiska effekter av verksamheter med personligt ombud"(Socialstyrelsen 2006). Sysselsättning har i förlängningen ofta en gynnsam påverkan på psykisk sjukdom och funktionshinder. Det finns en komplexitet kring samverkan kring personer/funktioner med stödjande och samordnande uppgifter för den aktuella patientgruppen.

Landstinget saknar en samlad bild av vilka insatser som görs av samhällets olika instanser idag för unga psykiskt sjuka/funktionshindrade i länet, vilka brister i stödet som finns och vad som är på gång såväl nationellt, regionalt och lokalt hos de olika huvudmännen. Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarar för planeringen av insatser till olika patientgrupper och kan inom sina ramar prioritera en utredning om insatser kring de unga psykiskt sjuka/funktionshindrade. En sådan utredning behöver göras tillsammans med KSL (Kommunförbundet i Stockholms län), företrädare för vårdproduktionen och övriga myndigheter. Med en gemensam bild kan man också klargöra hur landstinget och övriga aktörer ska samarbeta och förbättra sina insatser kring de unga psykiskt sjuka/funktionshindrade.

Innan ställning kan tas till behovet av kompletterande stöd och ett eventuellt inrättande av en ny coachfunktion behöver därför en utredning om detta göras. I avvaktan på detta föreslås att motionen avslås.

Hälso- och sjukvårdsnämndens yttrande

Förvaltningens synpunkter

Motionären föreslår att landstinget ska ta ansvar för att utveckla och etablera en coachfunktion för unga psykiskt sjuka/funktionshindrade i länet. Förslaget innebär att varje ung människa upp till 30 års ålder med psykisk sjukdom/funktionshinder ska få rätt till en personlig coach/handledare, samordnade resurser och en individuellt anpassad handlingsplan för delaktighet i arbetslivet.

Motionären motiverar sitt förslag med att människor med psykiskt funktionshinder har en svag förankring på arbetsmarknaden. Alla människor behöver känna sig behövda genom att efter förmåga få delta i arbetslivet – om inte innebär det en katastrof för den enskilde och ett slöseri för samhället.

Det åtgärdsprogram som motionären föreslår skiljer sig starkt från det som samhället erbjuder idag, nämligen olika former av stöd, vård och behandling som den enskilde själv måste söka eller ta ställning till då vårdpersonal ger sitt förslag. Detta hjälpsökande kräver en initiativförmåga som dessa ungdomar ofta saknar och som är en del av deras grundläggande psykosociala problematik. De insatser som vederbörande söker blir ofta improviserade och osammanhängande, vilket får till följd att insatserna i många fall får liten effekt och är ekonomiskt kostsamma.

Att erbjuda en personlig coach som kan ge individuellt stöd och hjälpa till att samordna samhällets olika insatser ökar chansen att åtgärderna bär frukt i form av deltagande i arbetslivet, minskat utanförskap och förbättrad psykisk hälsa.

Säkert skulle många unga psykiskt sjuka/funktionshindrade uppskatta denna form av hjälp.

Förebyggande insatser kan indelas i generella insatser som vänder sig till en hel målgrupp, t.ex. alla förskolebarn, respektive selektiva insatser som vänder sig till en mindre målgrupp, t.ex. alla heroinmissbrukare. Det motionären föreslår är selektiva insatser till gruppen unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder.

Konsulterna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog har utvecklat hälso-ekonomiska modeller för att beräkna de totala samhällsliga kostnaderna för förebyggande insatser ställda i relation till de besparingar i ett livsperspektiv som samhället skulle kunna göra. Modellerna har tillämpats på olika målgrupper med komplex psykosocial problematik.

LS 0810-0902

I rapporten "Det lönar sig – ekonomiska effekter av verksamheter med personligt ombud" (Socialstyrelsen 2006) har Nilsson/Wadeskog redovisat de samhällsekonomiska effekterna av de s.k. personliga ombuden, som tillkom inom ramen för Psykiatireformen 1995. Ombudens uppgift var att utgöra ett stöd till personer med psykiska funktionshinder i åldern 18 år och äldre genom att uppmärksamma dessa personers behov och samordna de insatser som görs. Undersökningen omfattade de personliga ombuden i Kristianstad och Lund.

De samhällsekonomiska effekterna av de personliga ombudens verksamhet sammanfattas sålunda i rapporten: Kostnaderna för de personliga ombudens arbete uppgick till cirka 40 tusen kr per klient. Under de 5 åren som följde efter det att klienten fått ett personligt ombud minskade samhällets kostnader med cirka 700 tusen kr per klient – i pay off-termer motsvarar det cirka 17 gånger insatsen.

Motionärens förslag till personlig coach för unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder liknar de personliga ombudens funktion.

Kommunerna har sedan år 2000 i uppdrag att inrätta permanenta verksamheter med personliga ombud till psykiskt funktionshindrade. Ombuden är till större delen finansierade med statsbidrag och till en mindre del med kommunala medel. Ombudens formella huvudman är alltså kommunen. Men ombudens uppdrag är att inta en fri roll gentemot hälso- och sjukvård, socialtjänst, försäkringskassa, arbetsförmedling och andra instanser i syfte att hjälpa den psykiskt funktionshindrade att få tillgång till och samordna de vård- och stödinsatser som alla medborgare har rätt till. P.g.a. de psykiska funktionshindren har dessa personer nämligen svårare än andra att söka och få den hjälp de har laglig rätt till.

På liknande sätt har unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder svårt att få tillgång till de hjälpinsatser de behöver för att komma ut i arbetslivet och förbättra sin livskvalitet.

Ett förslag om personliga coacher måste däremot utredas vidare och i samarbete med KSL. Personliga ombud har kommunerna som huvudman. En sådan eventuell utredning behöver klargöra hur landstinget och kommunerna bör samordna och förbättra sina insatser för målgruppen unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder.

Eftersom livssituationen för unga människor med psykisk sjukdom/funktionshinder är ett gemensamt ansvar för kommun och landsting, är det av avgörande betydelse att bägge parter involveras i utredningen av hur en coachfunktion för målgruppen skulle kunna utformas.

LS 0810-0902

Stockholms läns sjukvårdsområdes förvaltnings tjänsteutlåtande

Motionen behandlar ett mycket angeläget och viktigt område, samordning av behandlings- och rehabiliteringsinsatser för unga personer med psykisk sjukdom/funktionshinder. Detta är särskilt angeläget mot bakgrund av ökad psykisk ohälsa och hög arbetslöshet ibland unga.

Det finns ett starkt stöd för att en sådan samordning ökar effektiviteten av insatta behandlings- och rehabiliteringsinsatser. Sysselsättning, arbete och studier har också ofta i förlängningen gynnsam effekt på psykisk sjukdom och psykiska funktionshinder, medan däremot ett långvarigt utanförskap riskerar att försämra patienternas tillstånd ytterligare.

Eftersom samordning av behandling och rehabilitering samtidigt är en komplicerad fråga, anser styrelsen för SLSO att denna fråga är frågan är angelägen att utreda vidare. Det finns erfarenheter från samverkansmodeller av olika slag som kan vara viktiga att ta del av innan ett beslut tas.

Ett exempel på detta är s k *personliga ombud*, som i första hand ska bistå personer med allvarliga psykiska funktionshinder. De personliga ombuden är anställda av kommunen, men har som uppgift att i första hand bistå den funktionshindrade personen.

En annan modell utgörs av s k *case managers*, som finns på en del håll inom psykiatriska verksamheter.

En ytterligare samordningsfunktion kan komma att tillskapas genom ett aktuellt förslag från Socialstyrelsen, nämligen att vårdgivaren v b kan utse en befattningshavare som ska vara *behandlingsansvarig*. Detta är tänkt att ersätta den s k PAL-funktionen (patientansvarig läkare). PAL skulle åstadkomma kontinuitet för patienten och v b samordning av insatser, men detta har inte fungerat särskilt väl i många verksamheter, fr a beroende på svårigheter att åstadkomma läkarkontinuitet inom flera specialiteter.

Tanken är därför att den behandlingsansvarige inte behöver vara läkare utan kan vara t ex sjuksköterska, kurator, skötare osv. Detta kan bidra till att förenkla för landstinget att inrätta en samordnande funktion enligt vad som föreslås i motionen.

En ytterligare modell för samordning av insatser kan vara att berörda vårdgivare och myndigheter kan samlokalisera verksamheter och reglera samarbetet genom att åstadkomma *delvis gemensamma processer och rutiner*. Som ett exempel på detta kan nämnas Mottagningen för Unga i Södertälje, där BUP, vuxenpsykiatri och kommunen samarbetar för åldersgruppen 16 – 25 år.

LS 0810-0902

SLSO föreslår således att en utredning initieras, med förslagsvis HSN-förvaltningen som sammankallande, där företrädare för vårdproducenter och även företrädare för andra berörda myndigheter bereds möjlighet att delta. Utredningen föreslås analysera hur en förbättrad samordning av insatser för unga personer med psykisk ohälsa och sjukdom ska kunna åstadkommas och ta fram förslag för detta.